

Rahvuskaaslaste programm

Programm väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi elavate eestlaste toetamiseks ja
koostööks
(2004–2008)

Sisukord

1. SISSEJUHATUS

- 1.1. Eesmärgid ja prioriteedid
- 1.2. Senine toetus ja abi
- 1.3. Programmi õiguslikud alused
- 1.4. Programmi rakendamine

2. TOETATAVAD VALDKONNAD

- 2.1. Arhiivid ja andmebaasid
  - 2.1.1. Eesti ajalooarhiivid
  - 2.1.2. Välisarhiivid
  - 2.1.3. Andmebaasid
- 2.2. Haridus
  - 2.2.1. Akadeemiline haridus
  - 2.2.2. Eesti keele ja eestikeelne õpetus
  - 2.2.3. Eesti keele õpetajate täiendõpe
  - 2.2.4. IT-koolitus ja projektikoolitus
  - 2.2.5. Õppematerjalid ja õppevahendid
- 2.3. Laste ja noortega seotud kultuurhariduslik tegevus
  - 2.3.1. Laste suvised eesti keele ja meele laagrid Eestis
  - 2.3.2. Noorte suvised info- ja kultuurilaagrid Eestis
- 2.4. Kultuur
  - 2.4.1. Toetus Eesti seltsidele
  - 2.4.2. Teabevahetus
  - 2.4.3. ESTO ja ida-lääne kogukondade kontaktid
- 2.5. Kirikud ja kogudused
  - 2.5.1. Eesmärgid
  - 2.5.2. Kirikute ja koguduste kaardistamine, kiriklik teenimine
  - 2.5.3. Kirikute korrastamine, tähistamine
- 2.6. Konsulaarküsimused

- 2.6.1. Abhaasia eestlased
- 2.7. Kodakondsusküsimused

- 2.8. Tagasipöördujate sotsiaalprogramm
- 2.8.1. Nõustamine lõimumiseks Eesti ühiskonda
- 2.8.2. Kutsealane ümber- või täiendõpe ja keelekoolitus
- 2.8.3. Sotsiaaltoetused

3. TOETUSVAHENDID

- 3.1. Pidev toetus
    - 3.1.1. Väliseesti üliõpilased Eestis
    - 3.1.2. Eesti keele õpetajate saatmine väliseesti kogukondadesse, õpetajate täiendkoolitus
    - 3.1.3. IT- ja projektikoolitus
    - 3.1.4. Õppevahendid, perioodika, raamatud
    - 3.1.5. Väliseesti laste ja noorte suvised laagrid Eestis
    - 3.1.6. Vaimulik koolitus ja kiriklik töö
    - 3.1.7. Sotsiaaltöötajate koolitamine kohanemisnõustamise vallas

  - 3.2. Projektitoetused
    - 3.2.1. Toetused eesti seltsidele
-

1. SISSEJUHATUS

1.1. Eesmärgid ja prioriteedid

Programmi lähtekohaks on rahvuslik ühtekuuluvustunne ja eestluse kui keelelise ja kultuurilise identiteedi igakülgne toetamine.

Programm on suunatud väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi elavatele eestlastele. Programmi põhieesmärgiks on elujõuliste väliseesti kogukondade väljaselgitamine ning nende järjepidev toetamine. Samas tuleb suurendada tähelepanu väljaspool väliseesti kogukondi hajali elavatele rahvuskaaslastele, kelle arv on jõudsalt suurenenud ja suurenemas.

Kohtades, kus eestluse jätkusuutlikkus on vähene, tuleb seada esiplaanile ajaloolis-kultuurilise väärtusega arhivaalide säilitamine ja suulise pärimusainese talletamine. Tuleb leida võimalusi eesti organisatsioonide või Eesti riigi omanduses oleva kinnisvara väärtuse säilitamiseks, tähistada eestlastega seotud paigad ja kanda hoolt mälestusmärkide korrashoiu eest.

Kuigi otsesest materiaaslet abi vajavate ida diasporaas elavate eestlaste kõrval võivad ka lääne diasporaas elavad eestlased sellist abi vajada (küll oluliselt vähem), on

koostöovajadused, -viisid ja võimalused ida- ja läänesuunaliseks tegevuseks oluliselt erinevad, samas võivad mõlemad rahvuskaaslaste rühmad osutada abi Eesti riigi eesmärkide saavutamisele majanduses, kultuuris ja poliitikas.

Olulisel kohal on ka toetus väliseesti noortele nende haridusteel ja abi rahvuskaaslastele repatrieerumisel.

Programmi esmatähtsad tegevusvaldkonnad:

- eesti keele ja kultuuri õpe väliseesti kogukondades
- eesti keele ja kultuuri õpetajate koolitus
- kõrgkooliõpingud Eestis
- laste ja noorte suvelaagrid Eestis
- väliseesti kultuuriseltside tegevus ja kultuuri viljelemine
- suulise pärimuse talletamine
- arhiiviväärtuste säilitamine ja kodumaale toimetamine
- esemelise pärandi säilitamine
- kirikute ja koguduste tegevus ja kiriklikud toimingud (jumalateenistused)
- konsulaar- ja kodakondsusküsimused
- trükiste väljaandmine asukohamaal, perioodika ja ilukirjanduse saatmine Eestist
- väliseestlaste sidemed kodueestlastega, ida ja lääne diasporaa suhted
- tagasiränne Eestisse
- avalikkuse teavitamine väliseestlastega tehtavast koostööst ja nende abistamisest

1.2. Senine toetus ja abi

Väliseestlastele, eeskätt endise Nõukogude Liidu aladel, on osutatud toetust ja abi valdavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi kaudu, osalt ka Siseministeeriumi ja Välisministeeriumi kaudu (Eestisse ümberasujad, nende dokumendid, piiriületused jm).

Koostöös väliseestlastega on suudetud säilitada või taastada eesti keele õpetamine mitmes välismaa koolis, eesti keele ja eestikeelset õpet on toetatud nii õppevahendite kui õpetajatega.

Teadaolevail andmeil õpetatakse eesti keelt 21 paigas 8 riigis. Õpetuspaigad jagunevad eesti koolideks (Petersi), eesti keele süvaõppega koolideks (Stockholm, Riia, Helsingi, Ülem-Suetuk, Aleksandrovka), täiendkoolideks ja pühapäevakoolideks ning eesti seltside juures tegutsevateks keelekursusteks.

Väljaspool Eestit töötavate eestikeelse õppega koolide säilitamine on Eestile vajalik, sest emakeelne õpetus annab väliseesti laste ja noorte identiteedile olulise alustoe.

Ida diasporaas on tegeletud kirikute taastamise ning omandiprobleemidega.

Emakeele Selts koos Haridus- ja Teadusministeeriumiga on korraldanud emakeele päevi (Peterburis, Riias, Stockholmis, Lundis ja Tamperes). Tähistatud on kontserdi või konverentsiga eesti seltside ja asutuste tähtpäevi ning osaletud muudel üritustel. Külalised Eestist on sageli viibinud ka Rootsi, Kanada, USA ning Austraalia eesti kogukondade üritustel. Eesti riigi toetusel on seal esinenud nii üksikud solistid, ansamblid, teatritrupid kui ka suuremad kultuurikollektiivid (RAM, Eesti Poistekoor, Ellerhein jt).

Kultuuriministeerium on jaganud igal aastal väliseesti kultuuriseltsidele toetusi nende tegevuse elushoidmiseks. Toetuste jagamise kord ja vorm on pidevalt muutunud ning praeguseks on Kultuuriministeerium delegeerinud toetuse jagamise Eesti Kultuuriseltside Ühendusele.

Humanitaarteadlased on ekspeditsioonidelt Kaukaasia, Krimmi, Kaug-Ida, Siberi, Volga jt eestlaste juurde toonud kaasa palju keelematerjali. Lisaks ida diasporaas elavate eestlaste eesti keele uurimisele on keeleuurimuslikku materjali kogutud ka Rootsi, Soome, Taani ja Leedu eestlaste eesti keele kohta.

Eesti Rahvaluule Arhiivis on väliseestlusega seondult 400 tundi heli- ja 90 tundi videolindistusi, Eesti Keele Instituudis on ligi 190 tundi helisalvestusi. Eesti Rahvaluule Arhiivis ollakse kõige paremal järjel materjalide publitseerimisega.

Väärtuslikud fotokogud on Eesti Kultuuriloolises Arhiivis, Eesti Rahva Muuseumis ja Eduard Vilde memoriaalmuuseumis.

Viimastel aastatel on mitmed välis-eesti organisatsioonid ja eraisikud Rootsist, aga ka teistest maadest andnud oma väärtuslikud arhiivid üle Eesti Rahvusarhiivile.

Suhteliselt juhuslikult ja põgusalt on seni tegeletud väliseestlust puudutavate arhiivimaterjalide uurimise ja andmebaaside koostamisega. See on olnud tingitud vähesest riiklikust tähelepanust, valdkonna alafinantseeritusest ning arhiivi- ja uurimistöö komplitseeritusest.

1.3. Programmi õiguslik-organisatsioonilised alused

Programm peab oluliseks Eesti Vabariigi saatkondade rolli ja vastutust koostöö arendamisel rahvuskaaslastega.

Programmi elluviimisel toetutakse juba sõlmitud ja toimivatele kokkulepetele kultuuri ja hariduse ning sotsiaalelu vallas. Kultuuriministeerium on sõlminud vastastikused kokkulepped Vene Föderatsiooni kultuuriministeeriumiga (28.05.92) ning kolmepoolse koostöölepe Läti ja Leeduga (08.07.94). Kultuurikoostöö leping on sõlmitud Eesti Vabariigi ja Saksamaa Liitvabariigi Valitsuse vahel (29.04.93), Eesti-Ukraina valitsustevaheline kultuuri-, haridus- ja teadusalane koostöö kokkulepe (15.03.94), Eesti Vabariigi valitsuse ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi valitsuse vaheline haridus-, teadus- ja kultuurialase koostöö leping (18.07.96.) ning Eesti-Ukraina kultuuriministeeriumide vaheline koostöökokkulepe (01.04.96). Kooskõlas valitsuste vahelise kokkuleppega on allkirjastanud koostööprotokollid Eesti haridusministeerium ja Ukraina haridus- ning teadusministeerium. Sotsiaalkindlustuslepingud on sõlmitud Eesti ja Ukraina valitsuste vahel (20.02.97), Eesti ja Läti (28.05.96), Eesti ja Leedu vahel (28.06.96) ning Eesti ja Soome vahel (27.09.96). Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni valitsuste vahel on sõlmitud kultuurivarade säilitamise koostööleping (04.12.98).

1.4. Programmi rakendamine

Programmi finantseeritakse riigieelarvest ja rakendatakse alates 01.01.2004. Programmi rahastamine toimub läbi Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve.

Programmi täitmist korraldab ja kontrollib Haridus- ja Teadusministeeriumi juurde moodustatav rahvuskaaslaste programmi nõukogu, kuhu kuuluvad asjaomaste ministeeriumide esindajad, kõnealuse valdkonna spetsialistid ja väliseestlastest liikmed. Nõukogu moodustatakse ja selle töökord kinnitatakse Vabariigi Valitsuse otsusega. Nõukogu annab oma tegevusest aru Vabariigi Valitsusele.

Nõukogu ülesanded:

- tegevusplaaani koostamine programmi kehtimise ajaks (2004 – 2008)
- programmi iga aastase tegevusplaaani ja eelarve koostamine
- haridus- ja teadusministeeriumi volitusel konkursside väljakuulutamine ja korraldamine
- projektitoetuste jagamine vastavalt laekunud taotlustele
- pikaajaliste projektide täitmise järelvalve
- (vajaduse korral) programmi eelistustest lähtuvate projektide algatamine ja nende täitjate leidmine
- korraldusküsimuste jaoks vajaliku regulatsiooni (nt konkursside läbiviimise korra ja taotluste vormi väljatöötamine) väljatöötamine ja haridus- ja teadusministrile kinnitamiseks esitamine
- andmebaaside loomisega ja arhiivides uurimustööga seonduva korraldamine ja/või delegeerimine
- avalikkuse teavitamine rahvuskaaslaste toetamise ja koostööga seotud tegevustest.

Iga eelarveaasta lõpus esitab rahvuskaaslaste programmi nõukogu aruande Vabariigi Valitsusele.

2. TOETATAVAD VALDKONNAD

2.1. Arhiivid ja andmebaasid

Väljaspool Eestit elavate eestlastega kontaktide hoidmise ja nende toetamise kõrval on sama oluline Eestist läbi aegade lahkumise põhjuste väljaselgitamine, väliseestlusega seotud ajalooliste allikmaterjalide säilitamine ja uurimine. Rahvuskaaslaste toetamise ja koostöö planeerimisel peab töö üheks aluseks olema ülevaade nende arvust, asualadest, eesti keele oskusest ja seltsidest. Nüüdisolukorra kirjeldamisele on vaja lisada ka ajalooline taust, eeskätt arhiivianndmete põhjal.

2.1.1. Eesti ajalooarhiivid

Venemaale väljasaatmist ning väljarändamist nii ida- kui läänesuunal puudutavaid materjale säilitatakse Eesti Riigiarhiivis, aga ka Eesti Ajalooarhiivis.

Tuleb koostada esmane ülevaade Eesti arhiivides leiduvatest materjalidest. Sellele peaksid järgnema detailsemad ülevaated, et kindlaks teha eesti asunduste rajajad, nende lähteala ja -murre ning muud asjaolud.

Uurimistööga tegeleb Rahvusarhiiv ja kaasatakse TÜ eesti ajaloo ja TÜ arhiivinduse õppetooli spetsialistid ning Tartu Ülikooli juurde loodud Välis-Eesti Uuringute Keskus, Keele ja Kirjanduse Instituut ja Ajaloo Instituut.

Ühtlasi tuleb koostada ülevaade kõikidest eri asutustes paiknevatest *humaniora-* materjalikogudest.

2.1.2. Välisarhiivid

Ida diasporaas tuleb peatähelepanu alla võtta Peterburi, Moskva, Krimmi (Simferopoli) ja Siberi (Omski, Tomski, Novosibirski, Krasnojarski) riigi- ning ajalooarhiivid. Väljasaatmist ja väljarändamist puudutavatele materjalidele (kaasaarvatud kohalike eestlaste valduses) lisanduvad neis eestlaste represseerimist kajastavad materjalid.

Lääne diasporaas on suurim ja väljapaistvam Eesti Arhiiv Austraalias, nn Salasoo arhiiv. Arhiivi eesmärk on olnud talletada kõik paguluses ilmunud eestikeelsed, eestiainelised ja eesti autorite (ka võõrkeelsed) trükised ja käsikirjad, päevikud, kirjad, fotod, slaidid, filmid, heliplaadid, helilindid jms. Arhiivi on suudetud koondada 98% paguluses ilmunud eestikeelsetest trükistest.

Väljaspool Eestit tegutsevad veel

- Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis arhiiv ja raamatukogu (Stockholm ja Lund, rajatud 1955),
- Eesti Arhiiv Ühendriikides (Lakewood, 1956),
- Eesti Keskarhiiv Kanadas (Toronto, 1961),
- Tartu Instituut Kanadas (1970) ja
- Eesti Kultuuriarhiiv Rootsis (Stockholm, 1971)

ja teised väliseestlust säilitavad arhiivid, kellega tehakse koostööd andmebaaside koostamiseks.

Välisarhiivide seisukohast tuleb silmas pidada ka väliseestlaste keskorganisatsioonide - Eesti Komitee (loodud Rootsis 1944), Rootsi Eestlaste Liit (1965), Eesti Liit Kanadas (1949), Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides (1952), Austraalia Eesti Seltside Liit (1952), Eesti Ühiskond Saksamaal (1952), Venemaa Eesti Seltside Liit (1998) - arhiive, eesti seltside arhiive ning kindlasti ka eraarhiive.

Kiire on Lõuna-Ameerika välis-eesti kogukondade kaardistamisega ning kultuurivarade ja veel olemasoleva pärimusainese säilitamisega.

Välisarhiivimaterjalide optimaalseks kasutamiseks tuleb käivitada koostööprojekte kohalike uurijatega, kelle teema haarab *esticat ~ estonicat*.

Igal aastal otsustab programmi nõukogu millistes arhiivides ja kogukondade arhiivides uurimistööd teostatakse. Printsibiiks on, et uurimustöid teostatakse nõ horisontaalselt, haarates võrdselt nii ida- kui lääne diasporaat, samas arvestades ka potentsiaalset uuritava materjali hulka ning suunates tegevusi sinna, kus arhiiviväärtusega arhivaalide väljaselgitamist, nende säilimisele kaasaaitamist ja võimalusel kodumaale toimetamist ei saa edasi lükata.

Uurimistöö korraldab programmi nõukogu, kes kaasab koostööle Rahvusrarhiivi, TÜ Välis-Eesti Uuringute Keskuse ja TÜ eesti ajaloo ja arhiivinduse õppetooli spetsialistid.

2.1.3. Andmebaas(id)

Loodavad andmebaasid peavad hõlmama kõiki väliseestlastega seotud riike ja piirkondi (kuni küladeni välja), eestlaste arvandmeid, seltse (ja kontaktisikuid), eesti keele õpet (kursused, koolid, ülikoolid; õpetajad), kirikuid ja kogudusi, raamatukogusid ning tähtsamaid üritusi.

Andmebaas tuleb koostada märgendatud andmeväljadega võrgustikuna, mida saab pidevalt andmetega täiendada, uuendada ning mille lõppväljund on Internetis. Isikuandmete kajastamine andmebaasides toimub seadusega ettenähtud korras.

Koondandmestik peab andma ülevaate ka rahvuskaaslaste lahendamist vajavatest probleemidest. Vajaduste täpsustamiseks ja õigete rõhuasetuste leidmiseks tuleb kaasata välis-eesti ühenduste esindajad.

Andmebaasid koostatakse koostöös Eesti Instituudiga. Koostöölepinguga nähakse Eesti Instituudi struktuuris ette rahvuskaaslaste andmebaasi loomisega tegeleva ametniku ametikoht, oma teenistusjuhendiga. Ametniku leidmiseks korraldatakse konkurss ja töötasu makstakse rahvuskaaslaste programmi eelarvest.

2.2. Haridus

2.2.1. Akadeemiline haridus Eestis

2002. aastal võeti Eesti avalik-õiguslikesse kõrgkoolidesse õppima 5 eesti noort endise NSV Liidu territooriumilt. Lisaks endise Nõukogude Liidu aladel elavatele eestlastele pakutakse alates 2004. aastast õppimisvõimalust Eestis kõigile välis-eesti noortele. 2003. a kevadsemestril jätkab õpinguid 2002. aastal alustanud 5 üliõpilast, neile lisandub 2003. aasta 1. septembrist veel 5 üliõpilast.

Aastatel 2004 – 2008 võetakse Eesti avalik-õiguslikesse kõrgkoolidesse vastu iga aasta 10 rahvuskaaslast.

Üliõpilaste valikukriteeriumideks on lisaks õppeedukusele eesti keele oskus, päritolu ja motiveeritus ning jälgitakse ka eri paikkondade esindatust.

Informatsioon õppimisvõimaluste kohta ning üliõpilaste valikukriteeriumid peavad olema õigeaegselt kättesaadavad nii välis-eesti kogukondadele kui ka hajali elavatele rahvuskaaslastele.

Rahvuskaaslaste programmi raames käivitatud akadeemilise hariduse projektiga täidetavad üliõpilaskohad tuleb lisada riiklikule koolitustellimusele.

Väliseesti noorte akadeemilise hariduse kohustuslikuks osaks on eesti kultuuri ja ajaloo tundmaõppimine ning eesti keele süvaõpe üheaastasel intensiivkursusel.

Õppimisperioodil tuleb mainitud üliõpilastele luua soodustingimused kultuuriasutuste ja -ürituste külastamiseks.

Igati tuleb toetada üliõpilaste sidemete säilitamist oma kodukohaga (kinnimakstud kojusõidud, kodukohaga seotud uurimistöole innustamine, võimalik tööleasumine kodukohta pärast õpingute lõppemist), soovijail aidatakse lõimuda Eesti ühiskonda.

2.2.2. Eesti keele ja eestikeelne õpetus välis-eesti koolides ja kogukondades

Tuleb sõlmida (riikidega/ametkondadega) rahvusvahelisi lepinguid, mis tagaksid nn eesti koolide tegevusele kindla juriidilise aluse. Eesti keele õpetamist ja osaliselt eestikeelset õppetööd jätkavad Ülem-Suetuki kool, Petseri II Keskkool, Riia Eesti kool ja Aleksandrovka keskkool. Eesti keele õpetust toetatakse Salme ja Sulevi külas Abhaasias.

Vaatamata sellele, et eesti päritolu laste arv ja laste arv üldse nendes õpetuskohtades väheneb, on järgneva viie aasta jooksul õpetust vajavaid lapsi piisavalt.

Lisaks õppetööle koguvad õpetajad materjali kooli ja eesti kogukonna kohta, lindistavad keelt ning kirjeldavad õppetöö käiku. Eri paikadest kogutud materjal võimaldab teha uurimistöid väliseestlaste keelekasutuse ja identiteedi (muutumise) kohta.

Rahvuskaaslaste programmi eelarvest makstakse õpetajate palk, tasutakse nende tervisekindlustuse ja sõidu eest õpetuskohta ja tagasi. Õpetajad varustatakse õppekirjandusega ja neile pakutakse täiendkoolitust.

Metoodilist abi ja külalisõpetajaid vajavad Stockholmi ja Riia eesti koolid. Programmi nõukogu saadab kord aastas kogemusega õpetajad Eestist üheks nädalaks kuni üheks kuuks sinna tunde andma; sõidukulud ja stipendiumi tasub rahvuskaaslaste programm. Eestist lähetatavate õpetajate töötamine teistel mandritel (Ameerika, Austraalia) on sealsete haridustegelaste poolt küll oodatud ja vajalik, kuid seotud väga suurte kulutustega.

Eesti pühapäevakooli ja keelekursusi toetab Haridus- ja Teadusministeerium õppevaraga, õpetajatele pakutakse täiendkoolitust ja õpilasi kutsutakse keelepraktikale Eestisse.

2.2.3. Eesti keele õpetajate täiendõpe

Tuleb toetada õpetajate täiendkoolitust, mille aluseks on pidevalt täiendatav eesti keele ja kultuuri õpetamise võrgustik. Õpetajate soovidest lähtuvalt toimub 2004. aasta suvel esimene kolmepäevane koolitus, mille korraldab programmi nõukogu koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Pedagoogikaülikooliga.

Kuni nädalapikkune täiendõppeseminar on planeeritud igaks aastaks. Seminaride korraldajaks on programmi nõukogu, kes kaasab Tallinna Pedagoogikaülikooli, Tartu Ülikooli, Viljandi Kultuurikolledži ning Eesti koolide õpetajad.

Täiendõppe vormid peaksid olema võimalikult mitmekesised: seminarid, kursused, suvelaagrid, individuaalne enesetäiendamine (ka väljaspool Eestit). Eri õppevormidele vastab ka toetamine, ulatudes projektitoetusest individuaalstipendiumini nii koolitajaile kui enesetäiendajaile.

Suvekursusi korraldab programmi nõukogu.

2.2.4. IT-koolitus ja projektikoolitus eesti seltsides

IT-koolitust ja projektikoolitust vajavad need Eesti seltsid, mis asuvad endise Nõukogude Liidu aladel. Teistel välis-eesti kogukondadel on võimalused ja oskused Interneti kasutamiseks olemas. IT-koolitust korraldatakse vastavalt kohalikele vajadustele ja võimalustele Eestis või kohapeal. Interneti-ühenduse loomisel kogukondadega tuleb kaaluda kulutuste põhjendatust. Esmase arvutikasutuse vajaduse rahuldamiseks saadetakse kogukondadesse kasutatud arvuteid.

Tuleb välja töötada Internetis toimiv eesti keele õppesüsteem ja luua võimalused väliseesti kogukondade liikmetele sellega liitumiseks. Arvutipõhise eesti keele õpetamise süsteemi väljatöötamise tugijorganisatsioon on Haridus- ja Teadusministeerium.

Tuleb korraldada väliseesti seltside liikmetele projektikoolitust, mis seotakse õpetajate igasuvise täiend- ja IT-koolitusega. IT- ja projektikoolituse eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium.

2.2.5. Õppematerjalid ja õppevahendid

Väliseesti koolid tellivad õppekirjandust neile saadetud õpikukirjastuste kataloogide alusel. Kirjastustel palutakse saata õpikute tutvumiseks emplar Haridus- ja Teadusministeeriumisse, et neid oleks võimalik koolidele ja kursustele soovitada. Tellimused vormistatakse ja täidetakse Haridus- ja Teadusministeeriumi kaudu.

Suvistel täienduskursustel on õpetajatel võimalik ka ise õppematerjalidega tutvuda. Ilukirjanduse ja perioodika saatmisel arvestatakse kohalike raamatukogude vajadusi. Väliseesti kogukondade eesti keele õpetajaid tuleb suunata koguma kogukonda, kooli ja õpetamist puudutavat materjali, et kaaluda õppematerjali tellimist spetsiaalselt väliseesti koolidele.

2.3. Laste ja noortega seotud kultuurhariduslik tegevus

2.3.1. Laste suvised eesti keele ja meele laagrid Eestis

Jätkatakse igasuviste kahepäevaste laagrite korraldamist 50-le väliseesti lapsele. Lastelaager on mõeldud 10–15-aastastele lastele ning võimaldab keelepraktikat. Laagriperiood veedetakse koos eakaaslastega Eestist. Laager pakub lisaks sportimis- ja isetegevusvõimalusele ka maatundmis- ja kultuuriõpet ning ekskursioone. Lisaks laagris viibimisele pakutakse lastele võimalust külastada Eestis elavaid sugulasi.

Laste eesti keele ja meele laagrites kinnistub side Eestiga; üheskoos Eestit avastades ja tundma õppides aktsepteeritakse enda kõrval kõiki “erinevaid eestlasi”. Ühtlasi on laager Eestiga tutvumise võimalus neile, kes soovivad Eestisse õppima tulla ja/või oma tuleviku Eestiga siduda. Laagrisse kutsub lapsi rahvuskaaslaste programmi nõukogu, laagrite korraldusliku külje eest vastutavad rahvastikuministri büroo, Haridus- ja Teadusministeerium ja Kultuuriministeerium.

2.3.2. Noorte suvised info- ja kultuurilaagrid Eestis

Nii nagu suviseid lastelaagreid, korraldatakse Eestis keelepraktika- ja kontaktilaagreid 16–21-aastastele väliseesti noortele. Neile tutvustatakse õppimisvõimalusi Eesti kõrgkoolides ja organiseeritakse kohtumisi tegusate eakaaslastega, ka rahvuskaaslaste programmi raames Eestis juba õppivate üliõpilastega.

Noortele antakse võimalus külastada laagriperioodil toimuvaid suveüritusi ja tutvuda Eesti eri paikadega. Valdavalt kultuurisuunitlusega laagri planeerimisel ja korraldamisel arvestatakse noorte vajadusi ja huve.

Laagrisse kutsub noori programmi nõukogu ja laagrite korraldamise eest vastutavad Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, rahvastikuministri büroo.

2.4. Kultuur

Eesmärgid

Programm peab soodustama väliseesti keskuste ja ühenduste kontakte Eestiga nii riigi, omavalitsuste kui ka vabaihenduste tasandil. Huvi kontaktide vastu on eeldatavalt vastastikune – väliseestlased vajavad võõras ümbruses eesti keele ja kultuuri säilitamiseks Eesti-poolset toetust ja abi, Eesti riik aga on huvitatud igast inimesest, kes tema vastu heatahtlikku huvi ilmutab.

2.4.1. Toetus eesti seltsidele

Eesti seltside tegevus (eriti endise Nõukogude Liidu aladel) toimub majanduslikult kitsastes tingimustes ning on ilma Eesti-poolse toeta raske ja määratud kiratsemisele. Seetõttu peab Eesti riigi toetus väliseesti kultuuriseltsidele jätkuma senisest suuremas mahus.

Väliseesti koore, orkestreid, rahvatantsu- ja näiteringe toetatakse Eestist kvalifitseeritud juhendajate saatmisega mingi konkreetse ürituse (laulu-, tantsupeo vmt vastutusrikka esinemise) ettevalmistamisperioodiks. Seltse tuleb varustada ka eesti repertuaariga (nt noodid, tantsuseaded, näidendid).

Seltside kõrval tuleb järjest rohkem tähelepanu pöörata ka nn hajaeestlastega kontaktide tihendamisele; läbi teavitamise saab neid suunata oma probleemidega rahvuskaaslaste programmi nõukogu poole.

Nii nagu õpetajaid, tuleb ka koori- ja tantsujuhte kutsuda Eestisse täiendkoolitusele. Kutsumise ja täiendkoolituse korraldamise eest vastutab Kultuuriministeerium.

Eestis korraldatavatele laulupidudele, piirkondlikele laulupäevadele ja folkloorifestivalidele kutsutakse ka väliseesti kultuurikollektiive. Omakultuuri pinnalt sündinud kontakte tuleb edasi arendada kohalike omavalitsuste laiemaks toetuseks väliseesti kogukonnale.

Väliseesti kultuurielu elavdavad ka neid külastavate Eesti kultuuritegelaste esinemised. Külaskäigud väliseesti kogukondadesse planeerib Kultuuriministeerium koos programmi nõukoguga.

2.4.2. Teabevahetus

Välismaal levitavad infot Eesti kohta Eesti saatkonnad, Eesti Instituudi esindused (Soomes, Rootsis, Ungaris, Prantsusmaal) ja mitmesugused infokeskused.

Lisaks saatkondadest ja mitmesugustest infokeskustest saadavale infole on Eesti seltsidele vaja saata ka konkreetseid materjale, (raamatuid, perioodikat, audio- ja videokassette, laserplaate) vajadusel varustada tehnikaga. Kindlasti tuleb toetada väliseestlaste ajalehti.

Eesti Raadio leviala laiendamine väliseesti kogukondadeni vanamoodsate ja kulukate lühilainesaatjate taasavamise kaudu pole otstarbekas, tuleb orienteeruda arvutiside arendamisele ning raadioprogrammi jälgimisele Interneti vahendusel.

Teabevahetus peab olema kahe-suunaline: Eestist Välis-Eestisse ja Välis-Eestist Eestisse. Selleks avatakse Internetis programmi kodulehekülg.

Eesti avalikkust tuleb tutvustada vajadusega rahvuskaaslaste toetamiseks välismaal ja hoida kursis toetatavate valdkondade arengutega. Positiivse hoiaku saavutamiseks tuleb väliseestlasi mitte ainult aidata, vaid teha nendega ka Eestile kasu toovat koostööd ja avalikkust sellest koostööst teavitada. Teabevahetuse ja avalikkuse informeerimise eest vastutab programmi nõukogu.

2.4.3. ESTO ja ida-lääne kogukondade kontaktid

Koostöös ESTO Peakomiteega tuleb leida vahendeid ja võimalusi ka endise Nõukogude Liidu territooriumil elavate eestlaste jõudmiseks ESTO 2004- le, mis toimub Riias. ESTO 2004 õnnestumise seisukohalt on väga oluline toetada riiklikult eesti esinejate ja kunstikollektiivide saatmist Riiga ESTO-le.

Väljaspool ESTO-t toimuvaid *estica*-alaseid seminare, konverentse, õpetajate ja kultuurijuhtide täiendkoolitusi tuleb kasutada rahvuskaaslastega kontaktide tihendamiseks.

Paljudes riikides on eesti seltsid organiseerunud, moodustanud eesti seltside ühendusi ja liitusid. Kõik organiseerunud väliseesti ühendused tuleb kaasata metsaülikoolide, õpikodade ja ka teiste ürituste korraldamisele kas Eestis või välismaal.

Programmi nõukogu teeb ESTO Peakomiteele ettepaneku ESTO-de võimaliku tuleviku üle otsustamiseks ja sellealase koostöö planeerimiseks.

Programmiliste kohustuste täitmist korraldab programmi nõukogu koos Kultuuriministeeriumiga.

2.5. Kirikud ja kogudused

2.5.1. Eesmärgid

Suur osa rahvuskaaslasi on traditsiooniliselt seotud mõne kirikuga, enamasti luterliku kirikuga. Ida-diasporaas elavad eestlastest vabakoguduste liikmed on oma kiriklikus kuuluvuses venekeelsed ega moodusta programmi sihtgruppi.

Nii ida- kui ka lääne-diasporaas ei eristu kiriklik identiteet oluliselt rahvuslikust, keelelisest või kultuurilisest identiteedist, mistõttu kiriklik aspekt ei tohiks olla kunstlikult eraldatud muudest valdkondadest. Väljaspool Eestit elavaid eestlasi ja Eestiga hingeliselt seotud inimesi, nende vajadusi ja huve tuleb käsitleda ühtse tervikuna.

Programm peab vajalikuks toetada rahvuskaaslasi nende kirikute ja kogudusehoonete korrastamisel, eestikeelsete jumalateenistuste ja kiriklike pühitsemistoimingute võimaldamisel.

Tuleb kiiresti lahendada kiriku omandiküsimused. Kirikute ja kogudustega arendatava tegevuse eest vastutab programmi nõukogu.

2.5.2. Kirikute ja koguduste kaardistamine, kiriklik teenimine

Koos eestlaste asualade rahvusliku ja keelelise kaardistamisega tuleb kaardistada ka nende vajadused ja soovid jumalateenistuste, ametitalituste, pühitsustoimingute pidamiseks.

Kiriklik teenimine on suuremates lääne diasporaa keskustes veel hästi korraldatud, väiksemate keskuste vajadused tuleb kaardistada ja vajaduste selgumisel ka abi osutada.

Tuleb leida kohalikud inimesed, kes oleksid vajaliku koolituse järel võimelised läbi viima kiriklike toiminguid.

Kuna vaimulike ettevalmistus Välis-Eesti kirikus on praktiliselt lõppenud, siis tuleb eesti kultuuri järjepidevuse säilitamiseks kaasa aidata koguduste vaimuliku teenimise korraldamisele. Programm kaalub võimalusi kaasa aidata Välis-Eesti kiriku säilimise ajal koondada kõigi väliseestlaste kiriklik teenimine Välis-Eesti kirikule, osutades sellise lahenduse otstarbekuse korral selleks ka vajalikku abi.

Selgitatakse välja vaimuliku kirjanduse ja kirikutarvete vajadus ning varustatakse nendega kogudusi. Luuakse või taastatakse kiriklikud sidemed Eestiga jumalateenistuste, ametitalituste, vastastikuste külaskäikude, infovahetuse ja ühisprojektide kaudu.

2.5.3. Kirikute korrastamine, tähistamine

Tuleb tähistada eestlaste jaoks sümboliväärtusega kohad, koguda infot nende olukorra ja tegeliku kasutamise, samuti muude pühapaikade asukoha ning seisukorra kohta.

Kuna lääne diasporaas on paratamatu üha suurema hulga eestlaste võõrandumine eesti keelest, tekib sellega oht kirikutele ja kogudustele kuuluva omandi üleminekuks teistele kirikutele. Kiriku omandiga seotud probleemide lahendamiseks on kiire ning tuleb püüda tagada koguduste omandi säilimine.

Samuti toimitakse vallasvarana kasutuses olevate väärtustega, eriti kultuuri- või ajaloo väärtusega esemete suhtes. Tähistada tuleb kinnisvara ka juhul, kui kasutamiseõigus ei kuulu eesti kogukonnale.

Toetatakse sakraalhoonete ja muu omandi korrastamist; jätkatakse eestlusele oluliste paikade (üksikhaud, endiste eesti külade või asunduste asukohad, hooned, kus on elanud eesti kultuuriloo seisukohalt või Eestiga seotud inimesed, eestlaste jaoks sümboliväärtusega kohad või hooned) tähistamist mälestustahvlite, -kivide või sümbolitega.

2.6. Konsulaarküsimused

Rahvuskaaslaste konsulaarprobleemide lahendamisel lähtutakse personaalse lähenemise printsiibist. Programm peab vajalikuks Eesti saatkondade töötajate regulaarseid visiite väljaspool pealinna paiknevatesse väliseesti kogukondadesse.

Pööratakse tähelepanu rahvuskaaslaste konsulaarprobleemide erinevustele – olgu need tingitud geograafilisest asukohast, rahvusvahelistest piirilepetest või lepete puudumisest, eestlaste kodakondsusest või majanduslikust olukorrast. Programm peab oluliseks Abhaasia eestlaste ja Eestisse ümberasunud eesti sõjapõgenike piiriületusprobleemide lahendamist. Programmi täitmiseks seotud visiitide kulud kaetakse programmi vahenditest, kui need visiidid ei kuulu välisesinduse otseste kohustuste hulka.

2.6.1. Abhaasia eestlased

Abhaasias paiknenud 5 eestlaste külast (Ülem-Linda, Alam-Linda, Estonka, Salme ja Sulevi) on pärast 1992. a sõda säilinud Salme ja Sulevi. Kriisi tõttu on Abhaasiast Eestisse ümber asunud 600 eesti sõjapõgenikku, kellel jäid Abhaasiasse sugulased, omaste matmispaigad ja kinnisvara. Praegu elab Abhaasias kokku u 250 eestlast.

Adleri-Gantiadi piiripunkt Psou jõel on avatud viisavabaks ületuseks vaid kohalikele inimestele. Eestisse ümberasunud sõjapõgenikud (Eesti kodanikud, välismaalase passi omanikud) selle piiripunkti kaudu üle piiri ei pääse.

Programm peab otstarbekaks jätkata Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelisi konsultatsioone lahenduse leidmiseks Abhaasia eestlaste probleemi lahendamiseks.

Abhaasia eestlaste hulgas tuleb täpsustada vajadus Eestisse alaliselt elama asuda soovijate osas (vajavad ümberasumistoetust) ja nende osas, kes soovivad jääda Abhaasiasse. Selleks teeb programmi nõukogu koostööd Kodakondsus- ja Migratsiooniametiga ning Abhaasia eestlaste toimkonnaga Eestis.

2.7. Kodakondsusküsimused

Väljaspool Eesti riigi territooriumi elavatele eestlastele tuleb tutvustada Eesti kodakondsuse taastamise ja saamise võimalusi. Eesti saatkondade töötajad tutvustavad ka väljaspool pealinna paiknevatele väliseesti kogukondadele kodakondsuse seadust jt välismaalastega seonduvaid õigusakte. Tegevuste korraldamise ja täitmise eest vastutab Välisministeerium.

Kehtivate õigusaktide alusel on lahendatav nii ida- kui ka lääne-diasporaasse kuuluvate rahvuskaaslaste kodakondsuse probleemistik.

Eesti riigile on kodanikkonna suurenemine oluline. Eesti kodanikul on kindlam side Eestiga ja tihedamate kontaktide vajadus kodakondsusjärgse riigiga.

Väljarännanute mitmenda põlve järeltulijatele on oluline eesti päritolu tõestamine Eestisse asumisel. Isik loetakse põlvnevaks eestlaste hulgast, kui tema vanemate või vanavanemate hulgas on eestlasi. Oma päritolu tõestajat aidatakse tema põlvnemise tõestamiseks arhiivmaterjalideni jõudmisel.

2.8. Tagasipöördujate sotsiaalprogramm

Tagasipöördujate või Eestisse elama asuvate eestlaste keeletase ja teadmised Eesti ühiskonna korraldusest ei ole piisavad, et kiiresti muutuv ja arenevas tänapäeva-Eestis toime tulla.

Nende aitamine adapteerumisraskuste ületamisel ning toetamine lõimumisel Eesti ühiskonda on sotsiaalprogrammi eesmärk.

Oluline on hoida avalikkust kursis väliseestlaste toetamiseks tehtavaga. Lõimumisprotsessi valutuks läbimiseks on vaja ka kodu-eestlaste ettevalmistatust ning sallivust.

Avalikkuse teavitamisega saavutatav laiem kõlapind peaks äratama erasektori ja üksiktoetajate empaatia tagasipöördujate igakülgeks abistamiseks.

2.8.1. Nõustamine lõimumiseks Eesti ühiskonda

Eestisse tagasipöördujate adapteerumisprotsessi leevendamiseks koolitatakse vajadusel kohalike omavalitsuste ja pensioniametite töötajaid, kes hakkavad tegelema Eestisse tagasipöördujate elukondlike ning ametkondliku asjaajamisega seonduvate probleemide lahendamiseks.

Adapteerumisraskuste leevendamiseks korraldatakse tagasipöördujatele Eesti oludega tutvumiseks kohanemiskoolitus. Koostöös koolituskeskustega on sellega tegevad Sotsiaalministeerium, Siseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ja rahvastikuministri büroo. Programmi nõukogu kaasab rahvuskaaslaste adapteerumisprotsessi Ida-Eestlaste Seltsi esindajaid.

Elamispinna hankimisega tagasipöördujatele riik ei tegele. Sotsiaalhoolekande seaduse järgi on kohalik omavalitsus kohustatud isikule või perekonnale, kes ei ole suuteline endale ega oma perekonnale eluaset ise tagama, andma eluruumi või looma võimaluse üürida sotsiaalkorter.

2.8.2. Kutsealane ümber- või täiendõpe ja keelekoolitus

Tööjõuturul toimib konkurents sõltumata kodakondsusest ja rahvusest.

Tagasipöörduvate eestlaste konkurentsivõime tõstmiseks tuleb nende keeleoskust parandada.

Haridus- ja Teadusministeeriumil tuleb koostöös Emakeele Seltsiga haarata tagasipöördujad, eelkõige täiskasvanud, keeleõppeprogrammidesse.

Kutsealane nõustamine ja täiendõpe toimub regionaalsetes tööhõiveametites samadel alustel Eesti elanikega

Igakülgset toetatakse laste ja noorte keeleõpet. Lastele tuleb luua koolide juures täiendav eesti keele õppe võimalus. Igakülgset toetakse tagasipöördujate huvi Eesti ja eesti kultuuri vastu.

2.8.3. Sotsiaaltoetused

Eesti rahvusest inimesel on õigus igal ajal Eestisse tagasi pöörduda, kusjuures elamisluba on võimalik taotleda siseriiklikult. Eestis elamisloa alusel elavale isikule laieneb kogu sotsiaaltoetuste süsteem.

Kahepoolsed riikidevahelised sotsiaalkindlustuse lepingud on sõlmitud Ukraina, Läti, Leedu ja Soome valitsusega. Valgevenega, Kanadaga ja Hollandiga on sellesisuline leping läbirääkimiste faasis ning Venemaaga menetlemisel.

Vanaduspensioni eas olevad väliseestlased, kes enne Eestisse tagasipöördumist elasid riigis, mis Eestiga sotsiaalkindlustuslepingut sõlminud ei ole, saavad esimesed viis aastat sotsiaaltoetust ja edaspidi rahvapensioni.

Setude ümberasumistoetuste eeskujul püüab programmi nõukogu leida võimalusi riiklike ümberasumistoetuste maksmiseks kõigile tagasipöördujatele või Eestisse elama asuvatele eestlastele.

3. TOETUSVAHENDID

Käesoleva programmi teostamiseks jagatakse toetusvahendeid pidevtoetustena ja projekti- ning ühekordsete toetustena.

Toetuste eraldamise otsustab programmi prioriteetidest lähtuvalt programmi nõukogu, kes töötab välja ka taotluste vormid ja esitamise korra.

Nõukogul on õigus algatada projekte ka ise, kui vastavas valdkonnas taotlusi ei ole ja kui ta leiab projektile täitja.

Programmi raames võivad toetust taotleda nii Eesti Vabariigi kui ka välismaa juriidilised ja füüsilised isikud, nii riiklikud kui ka mitteriiklikud organisatsioonid.

3.1. Pidev toetus

3.1.1. Väliseesti üliõpilased Eestis

Programmi raames kutsub rahvuskaaslaste programmi nõukogu Eesti kõrgkoolidesse igal aastal 10 üliõpilast. Programmi vahenditest kaetakse nende ülalpidamisega seotud kulud, sealhulgas transpordikulud kodukohta ja tagasi kahel korral aastas, elatusraha kuni õpingute lõpuni ning stipendium, kui õppekava läbimine on vähemalt 75%.

Üliõpilaste kutsumise eest vastutab rahvuskaaslaste programmi nõukogu, korralduslike toimingute eest Haridus- ja Teadusministeerium (töö kõrgkoolidega), rahvastikumistri büroo (side kogukondadega), Sotsiaalministeerium (tervisekindlustus), Kultuuriministeerium (juurdepääs kultuuriüritustele õpingute ajal soodustingimustel).

3.1.2. Eesti keele õpetajate saatmine kogukondadesse, õpetajate täiendõpe

Eesti keele õpetajate nädalasi täiendkoolitusseminare korraldab Haridus- ja Teadusministeerium koostöös Tallinna Pedagoogikaülikooli, Tartu Ülikooli ja Viljandi Kultuurikolledžiga.

Jätkatakse eestikeelset õpetust ja eesti keele õpetust juba tegutsevates koolides. Toetatakse õpetajate tööd materjali kogumisel kohaliku kogukonna, kooli ning õppetöö käigu kohta.

Sisenõudluse ilmnemisel kuskil Välis-Eesti kogukonnas kaalutakse sinna eesti keele õpetaja tööle lähetamist. Õpetaja saatmise otsustab programmi nõukogu Haridus- ja Teadusministeeriumi võimalusi arvestades ning õpetaja saatmise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium.

3.1.3. IT-õppeklassid ja projektikoolitus

Väliseesti koolides luuakse IT-õppeklassid ja varustatakse IT-tehnikaga. Töötatakse selle nimel, et Interneti kasutamise võimaluse tekkides käivitada arvutipõhine eesti keele õpe. Projektikoolitus korraldatakse laste suvelaagritega ühel ajal, et neis saaksid osaleda laste saatjatena Eestis viibivad seltside aktivistid (õpetajad) ja nende Eestis viibimise kasutegur oleks võimalikult suur. Koolituste korraldamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi nõukogu vastutab väliseesti kogukonna põhjendatud koolitusvajaduse rahuldamise ja tehnika otstarbeka suunamise eest.

3.1.4. Õppevahendid, perioodika, raamatud

Õppevahendite saatmist väliseesti kogukondadele korraldab Haridus- ja Teadusministeerium, kasutades Välisministeeriumi ja saatkondade abi.

Raamatuid ja ajakirjandust saadetakse regulaarselt kõigile soovi avaldanud kogukondadele.

Raamatute tellimisel-saatmisel arvestatakse kohalike raamatukogude esitatud nimekirjaga.

Võetakse vastu ka raamatuannetusi.

3.1.5. Väliseesti laste ja noorte suvelaagrid Eestis

Laagrid korraldatakse projektilaagritena igal aastal, noorte kutsumisel jälgitakse eri kogukondade esindatuse tasakaalustatust. Koostöös väliseesti seltsidega leitakse Eestisse laagrisuve veetma kõige sobivam sihtgrupp – hakkajad, tublid, kohalikus seltsielus kaasalöövad, Eestist huvitatud noored.

3.1.6. Vaimulik koolitus ja kiriklik töö

Aidatakse kaasa kirikute, muu omandi ja üksikhaudade korrastamisele. Selgitatakse välja ja tähistatakse Eesti ajaloo ja kultuuri seisukohalt olulised märgid ja paigad.

Koostöös Kirikute Nõukoguga aidatakse kaasa kiriklike sidemete taastamisele ja tihendamisele Kodu-Eestiga.

3.1.7. Sotsiaaltöötajate koolitamine kohanemisnõustamise vallas

Koos kohalike omavalitsuste, Kodakondsus- ja Migratsiooniameti, Tööturuameti ja Sotsiaalkindlustusametiga koolitatakse välja spetsialistid, keda saab rakendada ka riiklikus lõimumise protsessis. Kui programmi nõukogu otsustab, et koolitatud sotsiaaltöötajaid saab rakendada mitte-eestlaste lõimumiseprotsessis, tuleb koolitusse kaasata ka Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus.

3.2. Projektitoetused rahvuskaaslaste programmi nõukogult

Programmi raames võivad oma projektidele toetusi taotleda nii Eesti Vabariigi kui ka välismaa juriidilised ja füüsilised isikud. Toetatakse järgmiste valdkondade projekte:

- keeleõpe
- eesti kultuuri viljelemine
- kirikud ja kogudused
- arhiivi- ja uurimistöö
- tagasipöördujate abistamine
- IT- ja projektikoolitus

Projektitoetusi jagab rahvuskaaslaste programmi nõukogu.

Programmi nõukogu võib jagada ka lähetustoetusi neile väliseesti kogukondade esindajatele, kes on kutsutud Eestis toimuvatele teadus-, haridus- või kultuuriüritustele. Lähetustoetusi tohib kasutada sihtotstarbeliselt.

3.2.1. Toetused eesti seltsidele

Senised valdavalt seltsi liikmete arvust ja võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt toetuste jagamise printsiibilt minnakse üle projektitoetustele. Samas säilitatakse seltsidele igaaastased püsitoetused (administreerimiseks jne), mille suuruse vaatab igal aastal üle programmi nõukogu. Projektitoetuste jagamine tagab lisaks rahakasutuse sihipärasusele ka selle kasutamise efektiivse kontrolli.

Projektitoetuste süsteemile üleminek toimub pärast projektikoolituse läbiviimist.